

FELSŐ TAGOZATOS TEMATIKA

A serdülőkor pszichológiai, pedagógiai – pszichológiai életkori jellemzői (12-16. év)

A **serdülőkor kezdete** a leányoknál 12-13, a fiúknál a 14-15 éves kor közé esik. Ennek a kornak a nehézségeit és viharait két jelenségkör alakítja ki: az egyik a serdülő **szervezetében végbemenő nagy változás**, a másik a serdülő **átmeneti helyzete a gyermekség és felnőtttség között**.

Ebben az életkorban a **gyermek külseje megváltozik**. Arcvonásai élesebbek, testarányai mások (keze, lába hirtelen megnő), s kezdenek megjelenni a másodlagos nemi jellegek.

A serdülőkor legfontosabb jelensége a **nemi érés**, a szervezet hormonális háztartásának nagy „forradalma”. Ez az időszak a diákszerelmek kora. A serdülő fokozottabban érdeklődik a „másik nem” iránt, amely megbolygatja lelki egyensúlyát.

Ebben a korban nagyon fontos a **nemi nevelés**, amely csak akkor lehet sikeres, ha a korábbi ezirányú feladatokat a felnőttek eredményesen megvalósították, ha a szülők és gyermek között bizalom uralkodott, és ha a fiatal ezzel kapcsolatos kérdéseire őszintén válaszoltak.

A serdülő **emberismereti képessége és önismereti érzékenysége** ugrásszerűen megnövekszik. Meg akarja ismerni képességeit, lehetőségeit, cselekvésének motívumait, szeretné elérni, átlépni ezek határait.

A fejlődési periódus alatt a **gyermek viselkedése megváltozik a szülőkkel szemben**, bíráló szemmel nézi őket, bizalmatlan velük szemben, és egy igaz barátira, megértő lélekre vágyik. A serdülés középpontjában az érzelmi függetlenedés, akarati önállósulás, az énkép és az egész személyiségstruktúra nagyarányú átalakulása áll. Ehhez azonban ki kell alakítani az **önálló célkitűzés és döntés képességét**, a **kudarctűrés és az önkritika**, a reális önértékelés képességét.

Kialakul tehát az autonóm, a felnőttekétől hangsúlyozottan függetlenedő **erkölcsi felfogás**. E során az önálló véleményalakítás törekvésével függ össze a készen kapott nézetek bírálata, a kételkedés, a bizonyítás iránti elvárás.

Az érzelmi-akarati önállósulás legfontosabb lépése a szülőkről való érzelmi leválás, mely nélkül nem bontakozhat ki az érett, felnőtt személyiségstruktúra. Nagy jelentőséggel bír azonban egy felnőtt eszménykép – atyai barát, megértő tanár is -, akinek a kamasz néha elmondja a problémáit. A fiatal ebben az életkorban próbálja tisztázni az élet alapkérdéseit, az **élet célját**, az egyén viszonyát a közösséghez.

Megfigyelő képességét a gyors és lényeglátás jellemzi, azonban könnyen hajlik a felületességre, az általánosításra. Emlékezete megbízhatóbb és tartósabb lesz.

A serdülő gondolkodása az ún. formális gondolkodás szintjére jut el. Képes elvonatkoztatni a jelenségek konkrét tulajdonságaitól. Ebben a korban lehetőség nyílik az absztrakt-logikai gondolkodásra, az elvont fogalmakkal, feltevésekkel, lehetséges ítéletekkel végzett műveletekre.

Probléma megoldását a lehetőségek módszeres kipróbálása jellemzi. Képes a konkrét és absztrakt jellegű feladatmegoldásra, amelyben a konkrét és az elvont szintet össze tudja kapcsolni.

Fantáziájának alakulását ebben a korban az absztrakt-logikai gondolkodás befolyásolja. Ez az ábrándozások és a túlérzékenység kora. Jövőképét a fantázia és a realitás együtt jellemzi.

Az igazságérzet, a humanizmus, a nagy célokért való lelkesedés az életkor specifikussága. A serdülő hangulatában, indulatában állandó hullámmozgás figyelhető meg, ezért vitakedve szinte fékezhetetlenné válik. Tettvágya, akaratereje, lelkesedése néha kiváló teljesítményekre teszi képessé.

Ha a szülők és a nevelők értékelik a serdülő **pozitív tulajdonságait** és jövőjére vonatkozóan **reményt és perspektívát nyújtanak neki**, óriási tettekre lesz képes, amely elősegíti az **egészséges, reményteljes, bizakodó felnőtté válását**.

A felső tagozatos foglalkozás tematikája

Az oktatás célja:

- A tanulók pozitív énképének, önértékelésének fejlesztése.
- Az alapvető emberi jogok, a gyermeki jogok gyakorlásának ismerete.
- Az áldozattá válás elkerülésével kapcsolatos trükkök és tanácsok közvetítése, azok a személyiségbe történő beépítése.
- A „diákcsíny” és a bűncselekmény között lévő határ bemutatása, büntetőjogi alapismeretek elsajátítása.
- A felnövekvő nemzedék egészségének megóvása, a szenvedélybetegségek kialakulásának megakadályozása, a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása, a különböző drogok szervezetre gyakorolt káros hatásainak ismerete.
- A káros szenvedélyek visszautasítására történő „nemet mondás” képességének kialakítása.
- Az AIDS betegség terjedésének felvilágosítással történő visszaszorítása, a védekezés módjainak ismerete.
- Szituációs játékokon keresztül a megismert tananyag bevétele, a feszültségek csökkentése, a problémás helyzetek és élethelyzet megoldása, a helyes viselkedési attitűdök kialakítása.

Az **önismereti nevelés** az egészséges életmód megteremtésének egyik fontos eleme. A diákokban olyan érzelmi normarendszert kell kialakítani, hogy tudjanak különbséget tenni a jó és rossz között, reálisan számoljanak tetteik, cselekményeik várható következményeivel.

A gyermek **verbális és fizikai bántalmazása** az ősidőkre tekint vissza, azonban a XXI. század küszöbén sem szűntek meg ezek a cselekmények. A gyermekek bántalmazásának megakadályozására, jogainak érvényesítésére született az 1989. évi New Yorkban aláírt „A gyermekek jogairól” szóló nemzetközi egyezmény, amelynek betartása minden nemzetre kötelező érvényű. **A felső tagozatos, ötödik osztályos tananyag az emberi és a gyermeki jogok ismeretére, illetőleg a kötelezettségek érvényre juttatására épül.**

A hatodik osztályos évfolyam tanulóit az áldozattá válás elkerülésének lehetőségével, különböző trükkök és tanácsokkal szeretnénk megismertetni. (A szakanyag elkészítése folyamatban van).

A gyermekek nem tudják, hogy hol a határ a **diákcsíny és a bűncselekmények között**. Jó „heccnek” tartják egyes cselekedetük végrehajtását, és nem számolnak a következményekkel, illetőleg a várható szankciókkal sem. E tények ismeretében különös figyelmet szentelünk a **hetedik osztályos** tanulók bűncselekménymentes személyiségének kialakítására, ezáltal szeretnénk megismertetni őket a különböző büntetőjogi szankciókkal.

A **szenvedélybetegségek és a kábítószer-fogyasztás** járványszerű terjedése hazánkban súlyos gondot jelent. Fiataljaink közül egyre többen válnak a különböző szerek

rabjaivá. Tapasztalataink azt mutatják, hogy a diákok nem ismerik a szenvedélybetegségek körébe tartozó anyagok egészségkárosító mechanizmusait, ugyanakkor nem számolnak a függőség kialakulásával, az egyéni-, a családi és a társadalmi következményeivel sem. A **nyolcadikos diákok** tanyagát erre a szempontokra alapoztuk és a fiatalok reális, hiteles tájékoztatását és felvilágosítását tűztük ki célul.

Az e korosztálynál jelentkező, fokozott **deviáns viselkedési formák megjelenése miatt** a felső tagozatos diákok tananyaga különös figyelmet szán a szituációs játékok órai beépítésére és alkalmazására. A fő cél az, hogy a diákok személyiségébe – a szituációs játékok segítségével - észrevétlenül építsük be az élet során jelentkező, váratlan helyzetek problémamegoldását, a visszautasítás, a „**nemet mondás**” képességét. E visszautasító, „nemet mondó” személyiség kialakítására azért van szükség, hogy a felnövekvő nemzedéket megóvjuk az egészségkárosító, önpusztító szerek használatától, valamint hogy ne váljanak bűnözők, pszichopaták, pedofil személyek áldozataivá.

A foglalkozások megtartásakor, illetőleg a gyakorlatok kiválasztása során nem szabad megfeledezni a tanulók életkori sajátosságairól, arról, hogy a tanulók személyiségüket tekintve egyediek, eltérő a fejlettségi és figyelmi szintjük!

Az ismeretek elsajátításához, a tananyag személyiségbe történő beépítéséhez minden foglalkozás végén javasoljuk a mellékletben található **feladatlapok** kitöltését.

A témakörök feldolgozásához segítséget a programban szereplő **szakjegyzetek**, e módszertani könyv mellékletében található **tájékoztatók, jogszabályi anyagok**, illetőleg az **ajánlott irodalom** nyújt.

A felső tagozatos tematika Összefoglalása

A feldolgozásra kerülő tananyag	Foglalkozás megnevezés	Nevelési cél
V. Osztály Önsimeret	1. Önismeret I/A Ilyen vagyok én...	A gyermekek pozitív énképének fejlesztése, a külső és belső tulajdonságok ismeretének szélesítése.
Jogok és kötelezettségek	2. Jogok I/B. Az alapvető emberi jogok. 3. Jogok I/C. A gyermekek jogai. 4. Jogok I/D. Tanulói jogok és kötelezettségek.	A tanulók ismerkedjenek meg az alapvető emberi jogokkal. Megismertetni a gyermekekkel a jogaikat. A diákoknak ismerniük kell a rájuk vonatkozó tanulói jogokat és kötelezettségeket.
VI. Osztály A „Bűn hálójában”	(Kidolgozás alatt.)	Az áldozattá válás elkerülése.
VII. Osztály A „Bűn küszöbén” szakjegyzet feldolgozása	1. A bűn küszöbén I. Vagányság vagy bűnözés?! 2. A bűn küszöbén I/A. A személy elleni bűncselekmények. 3. A Bűn küszöbén I/B. A közlekedési-, a nemi erkölcs-, a hivatalos személy elleni bűncselekmények. 4. A Bűn küszöbén I/C. A köznyugalom, a közbizalom, a közegészség elleni bűncselekmények. 5. A Bűn küszöbén I/D. A vagyon elleni bűncselekmények.	Megismertetni a gyermekeket a büntetőjogi alapismeretekkel. A személy elleni bűncselekmények jellemzőinek tudatosítása. A közlekedési-, a nemi erkölcs elleni és a hivatalos személy elleni bűncselekmények megismertetése. A bűncselekmények elkövetésének visszaszorítása.
VIII. Osztály „Földi pokol...a drog szakjegyzet	1. Szendélybetegségek I. Az élvezeti cikkek. 2. Szendélybetegségek I. Élvezeti cikkek I/A. Gyógyszerek I/B. 3. Szendélybetegségek II. A kábítószeres. 4. Szendélybetegségek II. A kábítószeres fajtái, káros hatásai az emberi szervezetre. 5. Az AIDS.	A szendélybetegségek fajtáinak, szervezetre gyakorolt hatásának megismertetése a tanulókkal. A drogok emberi szervezetre történő hatásának bemutatása, a fogyasztás csökkentése. A kábítószer-fogyasztás súlyos következményeinek megismertetése. A kábítószer-fogyasztás visszaszorítása érdekében ismeretbővítés a kábítószerfajtákról, az emberi szervezetre történő káros hatásairól, a fogyasztás egyéni-, családi-, és társadalmi következményeiről. A fiatalok tájékoztatása e gyógyíthatatlan, <i>halálos betegségről</i>